

Vergaderjaar 2003–2004

27 916

Werkbezoek van een parlementaire delegatie aan de Nederlandse Antillen en Aruba

Nr. 2

VERSLAG

Vastgesteld 7 november 2003

Van 24 augustus tot en met 2 september 2003 heeft een delegatie uit de Tweede Kamer, bestaande uit de fractievoorzitters Verhagen (CDA), Bos (PvdA), Van Aartsen (VVD), vice-fractievoorzitter Vos (GroenLinks), Dittrich (D66), Herben (LPF) en Rouvoet (ChristenUnie) een werkbezoek gebracht aan de Nederlandse Antillen en Aruba. De delegatie stond onder leiding van de Voorzitter van de Tweede Kamer, de heer Weisglas. Zij werd begeleid door de eerste plaatsvervangend Griffier Biesheuvel-Vermeijden, de adjunct-griffier Kok, het hoofd van de Stafdienst Voorlichting Jochemsen en de voorlichter Adema.

Het bezoek heeft plaatsgevonden op uitnodiging van de Voorzitter van de Staten van de Nederlandse Antillen, de heer Lucia en de Voorzitter van de Staten van Aruba, de heer Croes. Aanleiding was het vorige bezoek van de fractievoorzitters en toenmalig Kamervoorzitter mevrouw Van Nieuwenhoven in juni 2001. Afsproken was toen dat kort na het aantreden van een nieuwe Tweede Kamer de fractievoorzitters ook een kennismakingsbezoek brengen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en aan de Staten van Aruba.

Doel van het werkbezoek was een oriëntatie op de algemeen maatschappelijke en politieke situatie op de Nederlandse Antillen en Aruba en het verder uitbouwen van de goede relatie tussen de drie landen van het Koninkrijk. De delegatie heeft dit gedaan door gesprekken met bestuurders – waaronder de minister-president van de Nederlandse Antillen en van Aruba, de beide gouverneurs, leden van de bestuurscolleges, leden van de Staten en leden van de eilandsraden – alsmede door het afleggen van werkbezoeken aan maatschappelijke en culturele instellingen. In de bijlage van dit verslag is het programma van het werkbezoek opgenomen. Het verslag volgt de chronologie van het bezoek.

De delegatie dankt de Voorzitter en leden van de Staten van de Nederlandse Antillen en van de Staten van Aruba voor de hartelijke ontvangst en voor de openheid waarin de gesprekken gevoerd zijn. Zij is van mening dat intensief contact tussen parlementariërs van de drie Koninkrijksdelen van groot belang is. De delegatie is de verschillende eilandsgebieden van

de Nederlandse Antillen en Aruba erkentelijk voor de gastvrijheid die zij op de eilanden heeft mogen ontmoeten.

Ter voorbereiding op de reis heeft de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties een briefing aan de delegatie gegeven. Voorafgaand en tijdens het bezoek heeft de delegatie van diverse kanten schriftelijke informatie ontvangen.

De delegatie spreekt haar dank uit aan allen die een bijdrage hebben geleverd aan de voorbereiding van het werkbezoek en aan het verloop van het programma.

De voorzitter van de delegatie,
Weisglas

De griffier van de delegatie,
Biesheuvel-Vermeijden

Het bezoek aan Curaçao

Op de dag van aankomst voert de delegatie een gesprek met de Gouverneur van de Nederlandse Antillen, de heer Goedgedrag. Van beide zijden wordt het belang van het bezoek aangegeven. Een goede verstandhouding tussen de Nederlandse Antillen en Nederland is van groot belang. Bezoeken als deze kunnen daar uiteraard toe bijdragen.

Tijdens de ontmoeting wordt gesproken over de economische situatie van de Nederlandse Antillen. Ondanks economische groei zijn er financiële en sociaal-maatschappelijke problemen. Het is voor grote delen van de bevolking moeilijk te begrijpen waarom de maatregelen die op advies van het IMF werden doorgevoerd, niet geleid hebben tot de verwachte verbeteringen. Ten aanzien van de aanpak van de problemen bestaan verschillende visies. Aan de ene kant wordt gezegd dat de bevolking genoeg onder alle maatregelen geleden heeft en dat deze gestaakt moeten worden. Anderen daarentegen menen dat er nog niet genoeg maatregelen genomen zijn. Zij zijn van mening dat, bijvoorbeeld op het gebied van de gezondheidszorg, verdergaande maatregelen noodzakelijk en mogelijk zijn, teneinde te bezuinigen.

Naast de economische en sociale situatie komt ook de positie van de Nederlandse Antillen binnen de Europese Unie (EU) en in het Caribische gebied aan de orde. Er zijn verschillende studies gedaan naar de toekomstige relatie tussen de Antillen en de EU. Het zijn met name de Bovenwindse Eilanden (Saba, Sint Maarten en Sint Eustatius) die nauwe contacten met de Caribische landen onderhouden.

De delegatie ontmoet dezelfde avond de Vertegenwoordiger van Nederland in de Nederlandse Antillen, de heer Koerten. Sinds 1970 heeft Nederland een vertegenwoordiging op de Nederlandse Antillen. Deze is uitgegroeid van één medewerker in 1970, naar twintig medewerkers vandaag de dag.

De heer Koerten schetst de politieke ontwikkelingen sinds 18 januari 2002. Op die dag vonden landelijke verkiezingen plaats. De FOL werd de grootste partij en kreeg de opdracht een regering te vormen. Nadat deze formatiepoging mislukte werd in juni 2002 de regering Ys (PAR) gevormd. In de regering namen de PAR, PLKP, PNP, DP Sint Maarten, DP St. Eustatius en UPB Bonaire plaats. De regering Ys diende in mei 2003 haar ontslag in nadat de FOL begin mei bij de Eilandsraadverkiezing op Curaçao een grote overwinning (34% van alle uitgebrachte stemmen) behaalde en de PNP en PLKP aangaven mee te willen gaan in een regering met de FOL. Op 22 juli jl. trad de regering Komproe aan, gevormd door de FOL, PNP, PLKP, DP St. Maarten, UPB Bonaire en de DP St. Eustatius. Aangezien de leider van de FOL, de heer Godett, vanwege een negatief uitgevallen screening niet benoemd kon worden tot minister-president, is op 11 augustus jl. zijn zuster, mevrouw Louisa-Godett, tot minister-president van de Nederlandse Antillen benoemd. Op het moment van het werkbezoek was het regeerakkoord van de nieuwe regering nog niet gereed. In de loop van het werkbezoek werd bekend dat de DP St. Maarten het concept-regeerakkoord niet heeft willen tekenen en zich uit de regering heeft teruggetrokken.

De nieuwe regering ziet zich geconfronteerd met een aantal sociaal-maatschappelijke en economisch-financiële problemen die opgelost moeten worden. De regering Godett vindt hierbij de relatie tussen de Nederlandse Antillen en Nederland van belang en benadrukt dat deze gebaseerd moet zijn op wederzijds respect.

De financiering van projecten komt tot slot kort aan de orde. Op de Antillen leeft soms het idee dat de Nederlandse regering projecten bewust vertraagt, onder meer door (te) lange bureaucratie vooraf. Momenteel

lopen er op de Antillen 400 projecten, waarvan 200 actief. Het betreffen projecten op het gebied van duurzame economische en bestuurlijke ontwikkeling, onderwijs en non-gouvernementele organisaties. Het zou, aldus de heer Koerten, goed zijn om te komen tot een ontwikkelingsfonds, zodat de procedures ten aanzien van dergelijke projecten (verder) ingekort kunnen worden. Het oorspronkelijke idee is dat dit fonds per 1 januari 2004 operationeel moet zijn. Nu al is duidelijk dat deze datum niet gehaald gaat worden.

Voorafgaand aan het gesprek met de Staten ontmoet de delegatie de minister-president en een aantal ministers en staatssecretarissen van de Nederlandse Antillen. De minister van Economische en Arbeidszaken, tevens vice minister-president de heer Cova (PLKP) geeft hierbij een korte uiteenzetting over de economische en sociale positie van het land. De heer Cova memoreert in dit verband de gevolgen van het vertrek van Shell en de onzekerheden in de toeristische industrie die met name na 11 september 2001 zijn ontstaan. De maatregelen die door vorige kabinetten zijn getroffen om de sociaal/economische positie te verbeteren, ontberen naar de mening van de huidige Regering een sociale component waardoor de groep mensen met (financiële) problemen steeds groter is geworden en nog steeds wordt. Ook van belang is hierbij het wegtrekken van jonge academici en specialisten.

Na de heer Cova spreekt de Minister-president, mevrouw Louisa-Godett, een warm welkomstwoord uit waarbij zij de nadruk legt op het belang van een goede samenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Nederland. Vervolgens wordt door de delegatieleden in kleine groepjes met leden van de Regering Louisa-Godett, intensief van gedachten gewisseld.

De heer Lucia, Voorzitter van de Staten, verwelkomt in een openbare zitting de delegatie tijdens haar bezoek aan de Staten. Hij benadrukt het belang van het bezoek van de fractievoorzitters aan het begin van een zittingsperiode van de Tweede Kamer. Het is goed dat de delegatie, ondanks ontwikkelingen die zich voorafgaand aan de reis hebben voorgedaan, toch naar de Nederlandse Antillen gekomen is. In zijn inleiding wijst hij op de verschillen tussen de (vijf) eilanden. In tegenstelling tot de Benedenwinden, doen de Bovenwindse eilanden echt Caribisch aan. Op alle eilanden echter speelt de vraag welke consequenties de nieuwe grondwet van de EU heeft voor het Koninkrijk. Betekent dit dat er straks een Koninkrijk is dat onderdeel is van Europa of zullen delen van het Koninkrijk ultraperifeer¹ zijn waar andere Europees zijn? Een derde optie zou een «sui-generis»-samenwerkingsmodel kunnen zijn. De komende periode zal binnen het Koninkrijk deze discussie gevoerd worden. Behalve de positie ten opzichte van de EU, staat ook de staatkundige positie van de Nederlandse Antillen zelf op verschillende eilanden ter discussie. Naast het referendum op St. Maarten, waarbij een meerderheid van de kiezers zich heeft uitgesproken voor een status aparte binnen het Koninkrijk, hebben ook andere eilandsgebieden aangekondigd een referendum te willen houden.

---

¹ In artikel 299 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap is aangegeven in welke gebiedsdelen het Verdrag van toepassing is. Het gaat hier om de zgn. «ultraperifere gebieden». In bijlage 2 bij het Verdrag worden alle gebiedsdelen die vallen onder «Landen en Gebieden Overzee», waaronder de Nederlandse Antillen, genoemd. De bepalingen van het vierde deel van het Verdrag (visa, asiel, immigratie en andere beleidsterreinen die verband houden met het vrije verkeer van personen) zijn op deze gebiedsdelen van toepassing.

De Nederlandse Antillen bevinden zich ook economisch en maatschappelijk in roerige tijden. De economie stagneert bijna, wat leidt tot verdere (bezuinigings)maatregelen en (nog) minder toekomstperspectief voor de bevolking. De criminaliteit en sociale achterstand nemen verder toe. De Staten willen graag met leden van de Tweede Kamer van gedachte blijven wisselen over het oplossen van achterstanden op sociaal terrein. De heer IJs (PAR) refereert in dit verband aan het rapport van de commissie Tromp, de president van de Centrale Bank van de Nederlandse Antillen. Het aantal ambtenaren moet met 30% verminderen bovenop de reeds eerder door het IMF en met Nederlandse steun voorgestelde maatregelen. Nederland heeft tot nu toe steeds gesteld dat pas als er sprake is van een

begrotingsevenwicht Nederland extra financiële middelen zal fourneren. De heer Godett (FOL) wijt hetgeen Curacao nu doormaakt aan de vorige regeringen. Volgens Godett neemt door de getroffen en nog te treffen maatregelen de armoede alleen maar toe.

Het is van belang dat de delegatie juist nu op de Antillen is, zo menen ook de Statenleden zelf. De komende jaren zullen binnen het Koninkrijk over een aantal belangrijke zaken discussies gevoerd gaan worden, zoals over de LGO (Landen en Gebieden Overzee)-status van de Nederlandse Antillen en Aruba en het 50-jarig bestaan van het Statuut. De Castro (PLKP) spreekt in dit verband over vijf eilanden en over het emancipatieproces waarin de Nederlandse Antillen zich bevinden. De heer Gumbs (DP St. Maarten) meent dat de Nederlandse Antillen niet uit vijf maar uit vier-en-een-half eiland bestaan. Hij bepleit om samen met andere Caribische eilanden naar Brussel te gaan en een campagne in Europa te beginnen. De heer IJs (PAR) daarentegen ziet meer in een samenwerking binnen het Koninkrijk zoals de vorming van één gezamenlijke markt. Aan de andere kant is het moeilijk om met de regering en leden van de Staten te spreken zolang er nog geen regeerakkoord is op basis waarvan zij uitspraken kunnen doen. Statenleden kunnen in het gesprek met de delegatie niet hun politieke licht laten schijnen op het regeringsbeleid. De visies die zij op tafel leggen moeten, zo meent de heer De Castro (PLKP) dan ook als persoonlijke dan wel partijgekleurde visies gezien worden. De heer Godett (FOL) brengt naar voren dat zijn partij binnen zes maanden op Curacao een referendum wil houden over de status aparte en verwijst daarbij naar Suriname.

Op het terrein van rechtshandhaving komt met name de op het vliegveld van Curaçao gebruikte bodyscan aan de orde. FOL-leider Godett heeft eerder aangegeven deze weg te willen halen. Binnen het Koninkrijk is alleen op vliegveld Hato (Curaçao) een bodyscan aanwezig, zo benadrukt de heer Metry (PNP). Het percentage drugs dat via Curaçao naar Nederland komt, staat in schril contrast met het percentage drugs dat via andere kanalen, waaronder de haven van Rotterdam, het land binnenkomt. Steeds meer bolletjesslikkers komen bovendien via St. Maarten en Parijs naar Nederland.

Het drugsprobleem op de Nederlandse Antillen bestaat niet zozeer uit de aanwezigheid van de bodyscan op Hato maar uit de grote maatschappelijke en gevolgen van die de drugshandel. De heer Gumbs (DP Sint Maarten) merkt op dat de vraag in Europa naar drugs is zo groot dat het op de Antillen dweilen met de kraan open is. Het is niet een probleem van de Antillen alleen, het gaat hier om een universeel probleem dat ook op grote schaal aangepakt moet worden. Binnen de EU zou geld vrij gemaakt moeten worden om in het hele Caribische gebied de strijd tegen drugshandel aan te gaan. De heer IJs (PAR) pleit voor handhaving van de bodyscan op Hato aangezien deze op verzoek van de Nederlandse Antillen daar geplaatst is.

Tijdens het gesprek van de delegatie met leden van het bestuurscollege en de eilandsraad van Curaçao, krijgt de delegatie een inleiding over de ontwikkeling van het eiland. Door een gebrek aan natuurlijke rijkdommen richt Curaçao zich op de export van goederen en diensten. Het (negatieve) beeld dat in Nederland en de rest van Europa van Curaçao bestaat, staat private investeringen en dus ontwikkeling van het eiland in de weg. Toch zou de geografische positie van het eiland van groot nut kunnen zijn bij de verdere ontwikkeling.

Op het eiland leeft het idee dat Curaçao bijdraagt aan de ontwikkeling van Nederland – per jaar vertrekken 150 tot 200 studenten naar Nederland; de zgn. *braindrain* – maar dat dit andersom onvoldoende gebeurt. De doelstellingen van het net aangetreden bestuurscollege zijn het verhogen van

de sociale, economische en financiële zelfredzaamheid van de bevolking van Curaçao. Voor het verhogen van de sociale zelfredzaamheid, moet eerst de sociale structuur van het eiland verbeterd worden. Om financiële en economische zelfredzaamheid te bewerkstelligen, is het noodzakelijk een helder fiscaal en monetair beleid te voeren ter facilitering van het bedrijfsleven. Verder zal de overheidsschuld structureel omlaag gebracht moeten worden. Het college richt zich daarnaast op verdere internationalisering, zodat ook langs die weg de economie een impuls krijgt.

Om bovenstaande speerpunten in de praktijk te doen slagen, is het noodzakelijk dat zij simultaan aangepakt worden op zowel korte als lange termijn. De drie beleidsspeerpunten kunnen bovendien niet los van elkaar gezien worden. Om Antilliaanse jongeren in Nederland te stimuleren terug te keren naar de Antillen, is het bijvoorbeeld van belang dat de economie op de Antillen (eerst) een impuls krijgt en dat de samenleving verandert. Jongeren die leven in armoede en in een a-sociale maatschappij, zullen eerder geneigd zijn naar Nederland te vertrekken dan wanneer de samenleving op het eiland deze problemen niet kent. Hier ligt een rol weggelegd voor het eilandsbestuur. Het college ziet daarnaast voor zichzelf een rol in het duidelijk maken aan de bevolking waarom bepaalde maatregelen nodig zijn en wat het beoogde doel hiervan is. Een breed maatschappelijk draagvlak is noodzakelijk.

Curaçao wenst zelf deze problemen op te lossen maar heeft momenteel weinig beleidsruimte vanwege de schuldpositie en de hoge rentelasten. Nederland kan bijdragen aan de ontwikkeling van het eiland door de schulden van het eiland kwijt te schelden. De bestuurskracht van Curaçao kan verder versterkt worden wanneer het eilandsbestuur op bepaalde terreinen, zoals het belastingstelsel, bevoegdheden krijgt die momenteel nog bij de Landsregering liggen. Volgens de Eilandsregeling van de Nederlandse Antillen (ERNA) moeten de inkomsten van Curaçao verdeeld worden over alle eilanden. De belasting die op Curaçao geïnd wordt gaat volgens het college momenteel deels naar de andere eilanden. Het bestuurscollege vraagt de bereidheid van de Nederlandse regering om met de eilandelijke overheid op politiek en bestuurlijk niveau over deze en andere zaken te spreken. Het college waardeert de goede relatie met Nederland zo lang deze steunt op wederzijds respect en gelijkwaardigheid.

Dat de Nederlandse regering voorwaarden stelt aan de financiële hulp die zij geeft is goed maar zij moet daarbij wel de realiteit voor ogen blijven houden. Deze bestaat eruit dat het geld verdeeld moet worden over vijf eilanden. De financiële bijdrage van Nederland moet dan ook omhoog.

De delegatie brengt dezelfde dag een bezoek aan de wijk Souax. De wijk heeft zich ontwikkeld van een plantage tot een stedelijk woongebied. In Souax wonen bijna 3000 mensen die qua land van herkomst en religie sterk uiteenlopen. De helft van de bewoners bestaat uit jongeren of kinderen. Om de belangen van deze bewoners te behartigen en om optimale ontplooiingskansen te creëren en te behouden voor de wijkbewoners werd in 1997 de stichting *Fundashon pro Souax* opgericht. De stichting organiseert sportfestiviteiten en educatieve, sociale en culturele evenementen. *Fundashon pro Souax* heeft gezorgd dat er in de wijk een sportveld geopend kon worden. Twee jaar geleden is een medisch centrum geopend waar naast een arts ook een prikcentrum en een fysiotherapeut gevestigd zijn. Ook heeft de stichting een succesvol project opgestart om inbraken in de wijk terug te dringen.

Aan het eind van het bezoek brengt de delegatie een kort bezoek aan het natuurreserveaat *Rincon*. Dankzij de sociale controle van de bewoners van Souax is het natuurreserveaat in de loop der jaren weer een schoon stuk bos geworden.

Op marinebasis Parera krijgt de delegatie de volgende dag een briefing over de werkzaamheden van de Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied (CZMCARIB), door Generaal Zuiderwijk. De taken van de CZMCARIB bestaan naast externe defensie uit het ondersteunen van civiele autoriteiten, het bevorderen van de internationale rechtsorde en het ondersteunen van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba (KWNA&A) door middelen, personeel en diensten.

De CZMCARIB is tevens Commandant Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba (CKWNA&A). De Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba (KWNA&A) is belast met de maritieme rechtshandhaving (toezicht en opsporing) en de maritieme veiligheid binnen het verantwoordelijkheidsgebied. De KWNA&A heeft drie steunpunten; op Curaçao, Sint Maarten en Aruba.

De delegatie sluit het bezoek aan de Kustwacht af met een vaartocht, waarbij aan boord van het schip maar ook op zee en in de lucht indrukwekkende demonstraties gegeven worden van het detecteren en aanhouden van vermeende drugshandelaren.

Het bezoek aan Sint Maarten

De delegatie krijgt aan het begin van haar bezoek aan Sint Maarten een briefing over de situatie op St. Maarten, Saba en St. Eustatius van de heer Stokman, Hoofd van de vestiging Bovenwinden van de Vertegenwoordiging van Nederland in de Nederlandse Antillen en van de heer Stortelers, plaatsvervangend Vertegenwoordiger van Nederland in de Nederlandse Antillen. Op de dag dat het bezoek plaatsvindt, wordt bekend dat de DP St. Maarten uit de regering Godett is gestapt. De partij kan zich niet vinden in het feit dat in het regeerakkoord niets opgenomen is over onder andere de wens van St. Maarten een autonome status ten opzicht van Curaçao te verkrijgen. Andere bezwaren van Sint Maarten richten zich op het onvoldoende vastleggen in het regeerakkoord van de decentralisatie van de belastingdienst en de eigen leningsbevoegdheid van Sint Maarten. De parlementaire steun aan de centrale regering valt met het verlies van DP St. Maarten van zestien zetels terug naar veertien maar blijft een meerderheid.

Ook mogelijke consequenties van een ultraperifere status komen aan de orde.

Tenslotte wordt de delegatie gebriefd door de heer Merx, officier van Justitie op St. Maarten waarbij o.m. capaciteitsproblemen bij de politie, illegalen en mensenhandel aan de orde komen.

Tijdens het gesprek dat de delegatie vervolgens voert met het bestuurscollege en de eilandsraad staat de staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen – en in het bijzonder van Sint Maarten – centraal. De bevolking heeft zich in 2000 massaal uitgesproken voor een status aparte van St. Maarten. Mevrouw Wescott, lid van het bestuurscollege, zet mede namens de overige leden van de eilandsraad de Nederlandse delegatie de achtergronden van die wens uiteen.

De spanning tussen de landsregering – die zetelt op Curaçao – en de eilandsraad van Sint Maarten is niet langer houdbaar. De onderlinge irritatie is te groot geworden. Het bestuurscollege vindt dat de landsregering, waar Curaçao een meerderheid in heeft, een gebrek aan besluitvaardigheid verweten kan worden. Zij is van mening dat Curaçao zowel in de landsregering als in de Staten te dominant aanwezig is. Sint Maarten is met haar drie zetels in de Staten niet in staat om de belangen van het eiland voldoende te behartigen. Als voorbeeld van dominantie noemt men het door en op St. Maarten geïnde belastinggeld. Het bestuurscol-

lege meent dat een groot deel van dit geld terecht komt in Willemstad (en niet in Philipsburg). Ook op het gebied van onderwijs en sociale voorzieningen is het de landsregering die voor Sint Maarten de beslissingen neemt. De eilanden, zo meent het college, verschillen zoveel van elkaar, dat het onmogelijk is om vanuit Willemstad beleid te formuleren voor St. Maarten. De dominantie van Curaçao staat ontwikkeling van St. Maarten in de weg.

Het bestuurscollege pleit voor een status aparte voor het eiland. St. Maarten wil de contacten met de Koninkrijksregering niet langer via de landsregering laten verlopen. Zo lang de tweede bestuurslaag, te weten de landsregering, bestaat is er geen andere mogelijkheid dan een status aparte. Men wil directe samenwerking en een directe ontwikkelingsrelatie met de Koninkrijksregering. De Nederlandse regering is ten aanzien van de Nederlandse Antillen (te) lang alleen met de landsregering op Curaçao in gesprek geweest. Dit wekt frustratie op de eilanden buiten Curaçao in de hand, in elk geval op St. Maarten. De heer Marlin (NA) voegt hieraan toe dat er geen sprake is van «een Antilliaans belang». De facto is St. Maarten een kolonie van Curaçao. En mevrouw Arrindell (PPA) is van mening dat de Nederlandse Regering zo spoedig mogelijk een gesprek over de staatkundige structuur moet aangaan met St. Maarten omdat er anders wellicht dingen gaan gebeuren die niemand heeft voorzien. De opmerking in het regeerakkoord van het kabinet Balkenende II over een mogelijke UPT-status voor de Nederlandse Antillen, heeft irritatie opgewekt. Waarom heeft de Nederlandse regering dit niet eerst overlegd met St. Maarten en met de andere eilanden? Het is nu tijd om rechtstreeks – en niet langer via Willemstad – met Den Haag te communiceren.

Naast de relatie tussen St. Maarten en Den Haag, komt ook de samenwerking tussen het eilandsgebied en de andere eilanden aan de orde. Wil Sint Maarten zich in de toekomst ook ten opzichte van hen onafhankelijk opstellen? Dit is niet aan de orde, zo blijkt. Sint Maarten heeft in het verleden pogingen gedaan om samen met Saba en Sint Eustatius te komen tot een *Winward island economic union*. Hoewel dit (nog) niet gelukt is, blijft men positief over samenwerking met één of meerdere andere eilanden. Te denken valt aan economische samenwerking of samenwerking op het gebied van de sociale voorzieningen, pensioenfondsen en rechtshandhaving.

Aan het eind van het gesprek bieden vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en de vakbonden alsook enkele politici, de delegatie een gezamenlijke petitie aan waarin zij aangeven dat de landsregering niet functioneert in het belang van de eilanden die tezamen de Nederlandse Antillen vormen en in het bijzonder niet functioneert in het belang van St. Maarten. Zij bepleiten een status aparte voor St. Maarten.

's Middags maakt de delegatie een rondrit over het eiland. Zij bezoekt onder meer de haven, waar in het hoogseizoen dagelijks twee tot zeven cruiseschepen, met aan boord gemiddeld 1500 toeristen, aanleggen. Om het toerisme een verdere impuls te geven, zijn de voorzieningen rondom de haven de afgelopen jaren verbeterd. De delegatie bezoekt tevens het sociale woningbouwproject op de voormalige plantage Belvédère. De wijk is gebouwd nadat het eiland in 1995 geteisterd werd door orkaan Luis. Belvédère bestaat uit 474 koop- en huurwoningen, variërend van eengezinswoningen tot huizen voor ouderen. De huizen hebben bewezen orkaanbestendig te zijn; de schade die zij hebben ondervonden door orkaan Lenny (november 1999) is beperkt gebleven. Tot slot wordt een bezoek gebracht aan een achterstandswijk waar met name illegalen wonen, vaak onder zeer arme omstandigheden. De delegatie spreekt hier met één van de bewoonsters van de wijk.

Het bezoek aan Saba

Tijdens het gesprek met het bestuurscollege en de eilandsraad van Saba komen met name de staatkundige structuur en de financieel-economische situatie van het eiland aan de orde. Saba heeft, zo zet de heer Johnson (WIPM Saba) uiteen, tijdens de Rondetafelconferentie van 1983 geprobeerd de garantie van Nederland te krijgen dat de Nederlandse Antillen niet opgesplitst zullen worden. Dit is altijd de insteek van Saba geweest. Toch is nu de tijd gekomen om Nederland te laten zien dat de relatie tussen de verschillende eilandsgebieden zo verslechterd is dat er iets moet veranderen. Het zou goed zijn wanneer Nederland een rondetafelconferentie uitroept om uit deze impasse te komen.

Hoewel de relatie binnen dit Koninkrijksdeel niet goed loopt, is de samenwerking tussen de drie Bovenwindse eilanden wél goed. De eilanden werken samen op het gebied van de gezondheidszorg en de politie. Ook hebben ze gezamenlijk een kadaster opgericht, omdat zij allen zelf te klein zijn om een eigen kadaster op te starten. De goede verstandhouding tussen de drie Bovenwindse eilanden betekent niet dat Saba terug wil naar de oude situatie waarin de drie eilandsgebieden samen één eilandsraad hadden. Nauwere samenwerking, bijvoorbeeld binnen een eerder geopperd *Winward island economic union*, is aan te moedigen. Saba, St. Eustatius en St. Maarten moeten echter wel hun autonomie behouden. De wens van St. Maarten een status aparte te verkrijgen, tast de banden tussen Saba en St. Maarten niet aan. De onderlinge verhoudingen zijn zeer goed. De wens van St. Maarten zou gezien moeten worden in het licht van de regio waarin zich de Bovenwinden bevinden en niet zo zeer binnen het kader van de Nederlandse Antillen.

Saba heeft Nederland nodig om uit de slechte situatie waarin de Nederlandse Antillen zich nu bevinden, te komen. Het instandhouden van één grote centrale regering is onhoudbaar. Hoewel men op Saba begrip heeft voor de positie van Curaçao, wil men af van één centrale regering. Het zou beter zijn dat de grote eilanden autonomie krijgen en de kleine eilanden onder de koepel van Nederland blijven vallen. Saba bevindt zich in de impasse dat het noch onafhankelijk is noch onderdeel uitmaakt van Nederland. Nederland is in de ogen van het bestuurscollege nog steeds verantwoordelijk voor Saba. Daarom vraagt men om een rondetafelconferentie. Nederland kan ook een rol spelen in het bewerkstelligen van samenwerking tussen Saba en de Benedenwindse eilanden op justitieel gebied. Saba werkt nu namelijk met St. Maarten samen aangaande het politiestelsel. In het geval St. Maarten daadwerkelijk een status aparte krijgt, is Saba aangewezen op het Nederlandse rechtssysteem. Ook wordt nog gewezen op de bijzondere samenwerkingsvorm tussen Saba en de gemeente Den Haag. Na de orkaan Luis (1995) zijn beiden wat betreft de brandweer een samenwerkingsverband aangegaan.

Aan het eind wordt kort ingegaan op de financieel-economische situatie van het eiland. Nu het rapport van de commissie Havermans gereed is, is het aan de vijf eilandsbesturen om elkaar hierin te vinden en een goede verdeling van de beschikbare gelden op te stellen.

De delegatie bezoekt op het eiland de *Saba University School of Medicine*. Het instituut is in 1992 van start gegaan en biedt 40 tot 45 studenten per jaar de mogelijkheid de eerste twee jaren van hun studie Geneeskunde daar te volgen. Na twintig maanden verlaten de studenten het eiland om in de Verenigde Staten of het Verenigd Koninkrijk hun opleiding af te ronden. De delegatie bezoekt daarna het ouderenhuis en het ziekenhuis van Saba. De arts die hier werkzaam is vertelt over de ziektebeelden die op het eiland veel voorkomen. Vanwege de kleine gemeenschap van Saba komen relatief veel erfelijke ziektes voor. Ook komen ziekten van het hart- en vaatstelsel en huidkanker.

Dat Saba wat betreft gezondheidszorg veel samenwerkt met St. Maarten blijkt ook tijdens het bezoek aan het ziekenhuis. Bij acute situaties heeft het ziekenhuis van Saba niet altijd voldoende capaciteit. Patiënten worden in die gevallen per vliegtuig naar het ziekenhuis op St. Maarten gebracht. Helaas kan alleen overdag gevlogen worden. Bij acute gevallen 's nachts moet een patiënt in de nacht zo veel mogelijk gestabiliseerd worden, zodat deze met de eerste vlucht 's ochtends naar St. Maarten gebracht kan worden.

Het eind van het programma op Saba bestaat uit een kort bezoek aan de haven, waar men de laatste hand legt aan de herstelwerkzaamheden in verband met de orkaan Lenny (1999).

Het bezoek aan St. Eustatius

Het bestuurscollege geeft aan dat het op één na kleinste eilandsgebied van de Nederlandse Antillen niet kan tippen aan de voorzieningen van bijvoorbeeld Curaçao. Zo heeft het eiland nu pas een eigen water-distributiesysteem. Van elke gulden die St. Eustatius inbrengt, krijgt het slechts 60 tot 70 cent terug. De commissie Havermans gaf al in 2002 aan dat het voorzieningenniveau van Sint Eustatius (als ook van Bonaire en Saba) sterk achterbleef bij het voorzieningenniveau van Curaçao. Zij adviseerde (tweede advies commissie Havermans, juli 2002) om deze eilanden geld te geven uit een nieuw op te zetten solidariteitsfonds, om zo het verschil in voorzieningen recht te trekken.

De economie van St. Eustatius is vooral gebaseerd op de olieterminal maar ook het toerisme en de aanwezigheid van de *Medical School* zijn voor het eiland van groot belang. De economie van het eiland heeft veel potentie. Helaas krijgt deze nu te weinig kans. Het bestuurscollege wil een ontwikkelingsproject voor het eiland ontwerpen, waarin aandacht komt voor vernieuwing van de haven en de vluchthaven. Men ziet in dat de economie van St. Eustatius nooit voldoende zal zijn om als eiland volledig onafhankelijk te kunnen zijn van de andere eilanden. Men kijkt over de grenzen van het eigen eiland heen. De economische situatie van de gehele Bovenwinden zal verbeterd moeten worden. Zowel van de kant van het Bestuurscollege als van de kant van de oppositie, wordt door de heren Hooker (*DP St. Eustatius*) en Van Putten (*PLP*) benadrukt dat men wel voor samenwerking is, zeker als dat in het voordeel van St. Eustatius is, maar dat daarbij vertrouwen moet worden opgebouwd en dus voorzichtigheid geboden is.

St. Eustatius kent naast bovengeschetste economische problemen ook sociale achterstanden die de economische problemen weer versterken. Het onderwijs op het eiland sluit niet goed aan op de vraag van het aanwezige bedrijfsleven. Het Bestuurscollege wil hier iets aan doen. Een bijkomend probleem is het feit dat steeds meer jongeren op Sint Eustatius in aanraking komen met justitie. Men geeft aan de rechtshandhaving op het eiland te willen verbeteren. Een derde probleem betreft de volkshuisvesting. De bevolking van Sint Eustatius is in tien jaar toegenomen van 2000 naar 3000. De volkshuisvesting is echter niet meegegroeid. Het bestuurscollege zoekt naar een oplossing voor het huisvestingsprobleem maar heeft dit tot nu toe nog niet gevonden. Men vraagt de delegatie en de regering in Willemstad en in Den Haag mee te denken over de aanpak van dit probleem.

Financieel staat het eiland er evenmin goed voor. St. Eustatius kent een structureel begrotingstekort, hetgeen door de heer Van Putten (PLP) betreurd wordt gezien de vele projecten die er zijn. Men spreekt de verwachting uit een bijdrage te krijgen uit het Solidariteitsfonds zodat aanbevelingen uit het rapport Havermans integraal ingevoerd kunnen

worden. Na lange onderhandelingen krijgt het eiland daarnaast nu per jaar een financiële bijdrage van 500 000 NA guldens van de op het eiland aanwezige olieterminal. De terminal draagt nu dus financieel bij aan de begroting van het eiland.

Op het gebied van milieu wordt allereerst gewezen op het permanent aanwezige risico van olievervuiling. Een tweede milieuprobleem betreffen de vele op het eiland loslopende geiten. Zij zorgen voor een verhoogde mate van kliferosie.¹

Het bestuurscollege zou graag zien dat zij zowel van de centrale overheid als van de Koninkrijksoverheid meer financiële steun zou krijgen. De heer Hooker (DP) zet uiteen dat Curaçao en St. Maarten machtscentra zijn. St. Eustatius is te klein om alle lasten zelf te dragen en gelet op het feit dat Curaçao nu al een financiële bijdrage levert, moet het (extra) geld elders vandaan komen. Volgens de heer Van Putten (PLP) moet Nederland St. Eustatius helpen bij de ontwikkeling van fondsen. Beide overheden dienen daarbij te bedenken dat de vijf eilanden weliswaar allen onderdeel uitmaken van de Nederlandse Antillen maar dat zij ook alle vijf eigen (andere) prioriteiten hebben. Zowel de centrale als de Koninkrijksoverheid moeten kijken naar het belang van elk van de vijf eilanden in plaats van naar de Nederlandse Antillen. Voor een klein eiland als St. Eustatius is het daarnaast, met slechts één zetel in de Staten van de Nederlandse Antillen moeilijk om alle staatkundige ontwikkelingen bij te houden en invloed binnen de Staten uit te oefenen. De invloed van het eilandsgebied wordt nog verder beperkt doordat het eiland geen minister voor het kabinet kan leveren. Na de eerste formatiepoging van de FOL (na de Statenverkiezingen van 2002) leek sprake te zijn van een toekomstig kabinet van acht ministers. Dit zou St. Eustatius in de gelegenheid stellen een minister, waar St. Eustatius naar de mening van de heer Van Putten (PLP) zelfs recht op heeft, te leveren. Het werden uiteindelijk toch zes ministers, waarmee de mogelijkheid om een minister te leveren van de baan was.

Op St. Eustatius brengt de delegatie vervolgens een bezoek aan de *St. Eustatius Historic Foundation*. Deze stichting wil het eiland, vanwege zijn archeologische rijkdommen, nomineren voor de UNESCO Werelderfgoedlijst. Aansluitend aan de briefing loopt de delegatie door het oude gedeelte van Oranjestad, waar hard gewerkt wordt aan het herstel van monumentale panden. Zij brengt tevens een bezoek aan het *Queen Beatrix Medical Center*. Het ziekenhuis fungeert, met een beperkt aantal middelen en staf, vooral als polikliniek. Van de vijftien beschikbare bedden zijn er in het algemeen drie tot vier bezet. Tot slot bezoekt de delegatie de *University of Sint Eustatius School of Medicine*. De school is in 1999 van start gegaan. Net als op Saba kunnen studenten op St. Eustatius in twee jaar tijd hun basisopleiding Geneeskunde volgen. Jaarlijks volgen circa 150 studenten de opleiding.

Het bezoek aan Aruba

De delegatie begint haar bezoek aan Aruba met het afleggen van een bezoek aan de Gouverneur van Aruba, de heer Koolman. De gouverneur geeft aan dat Aruba en Nederland nog steeds veel samenwerken. Hij gaat in zijn inleiding in op het toerisme en de economie van Aruba en op de relatie van Aruba met Nederland en de Nederlandse Antillen. Het toerisme op Aruba richt zich sterk op Amerika. Meer dan 60% van de toeristen is van Amerikaanse afkomst. Voorheen kwamen ook uit Venezuela in grote getale toeristen maar door de slechte (economische) situatie in dat land is dit minder geworden. Er komen nu vooral veel illegalen uit Venezuela naar Aruba. De economie drijft vooral op toerisme. De regering doet wel pogingen om behalve het toerisme ook andere sectoren op te zetten maar dat gaat, mede door de beperkte aanwezigheid van

---

¹ St. Eustatius ondervindt sterke erosieproblemen door het grote aantal loslopende geiten dat de beplanting opeet.

grondstoffen, minder snel dan gehoopt. Een groot nieuw project is bijvoorbeeld de Aloëfabriek.

In de relatie met Nederland spreekt Aruba momenteel vooral over de integratie (van het land) binnen de Europese Unie. Er komt een gemengde commissie die zich gaat buigen over de vorm van deze integratie en de gevolgen die dit voor Aruba gaat hebben. In de samenwerking met de Nederlandse Antillen is het solidariteitsfonds en de steun van Aruba hierbij, een belangrijk gesprekspunt. Aruba en de Antillen werken nog steeds op verschillende terreinen nauw samen. Voorbeeld hiervan is het gemeenschappelijk Hof van Justitie. Ten aanzien van een mogelijke status aparte voor eilanden van de Nederlandse Antillen, kan Aruba zich niet uitspreken. Uiteraard respecteert het land deze wens van enkele eilanden, zoals ook Aruba respect heeft ondervonden toen het eiland de status aparte verwierf. Mocht het op de Antillen tot een status aparte komen, dan is een rondetafelconferentie nodig. Aruba zal op dat moment haar standpunt hierover bekend moeten maken.

De heer Harteveld, Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba geeft samen met twee medewerkers de delegatie een presentatie over de economische en politieke situatie van Aruba.

Het hoge welvaartsniveau van Aruba trekt veel mensen en dus illegalen aan. Ondanks het relatief hoge BNP, neemt de schuldenlast van het land met het jaar toe. De oorzaak hiervoor ligt primair in het feit dat de overheid meer geld uitgeeft dan ontvangt. Voor een groot deel is dit te verklaren uit de wereldwijde economische recessie en in het bijzonder door de daling van het toerisme. Maar ook de garantiepolitiek van de overheid heeft hier zeker aan bijgedragen. Door de garantstelling van de overheid besloten verschillende buitenlandse investeerders een bedrijf op Aruba te starten. In enkele gevallen (hotel, racebaan) is dit niet goed afgelopen en heeft de Arubaanse overheid haar garanties van vele miljoenen gestand moeten doen.

Nederland heeft met Aruba een akkoord gesloten over een geleidelijke afbouw van de ontwikkelingsrelatie. Aruba moet over tien jaar financieel op eigen benen kunnen staan. In de tussenliggende periode storten beide landen geld in de *Fondo Desaroyo Aruba* (FDA). Nederland betaalt in totaal bijna € 100 miljoen; Aruba betaalt 180 miljoen Arubaanse florin. Het Nederlandse bedrag neemt per jaar af terwijl het Arubaanse deel elk jaar toeneemt. De oprichting van het FDA houdt in dat Nederland en Aruba alleen nog politieke afspraken op hoofdlijnen maken over meerjarenprogramma's inzake duurzame economische ontwikkeling, onderwijs en kwaliteit van bestuur. Het bestuur van de FDA neemt een besluit omtrent de goedkeuring van projecten die uit deze meerjarenprogramma's voortkomen. Na wat kleine opstartproblemen, loopt het FDA nu goed.

Minister-president Oduber zet tijdens het gesprek met de delegatie uiteen dat Aruba eerst zelf haar zaken probeert op te lossen alvorens de Nederlandse regering om steun te vragen. De regering is zeer tevreden over de investeringen in het onderwijs die (via het FDA) het afgelopen jaar zijn doorgevoerd. Zo lang artikel 38 van het Statuut (inzake het onderling treffen van regelingen) overeind staat, moeten de verschillende landen van het Koninkrijk elkaar kunnen steunen. De regering is het oneens met de Nederlandse regering over de afloop van het FDA in 2009. Zij heeft de Nederlandse regering het voorstel gedaan het FDA in 2007 te evalueren. De regering spreekt zich positief uit over de huidige economische situatie. De gevoerde garantiepolitiek drukt nog steeds op de economie en zal dit blijven doen. Met name 2005 zal een hard jaar worden aangezien dan veel schulden afgelost moeten worden. Aan de andere kant loopt er momenteel een aantal grote projecten, waaronder het bouwen van twee universi-

teiten en het creëren van een haven voor cruiseschepen, die een positieve impuls aan de economie kunnen geven.

Uiteraard komen ook de ontwikkelingen binnen de EU aan de orde. De regering was verrast door de passage in het Hoofdlijnenakkoord, waarin staat dat de Nederlandse regering zich in wil spannen voor een ultra-perifere status. De verrassing hierover is ontstaan omdat de regering van Aruba hierover niet door de regering in Den Haag is geraadpleegd. Aruba wil binnen de EU niet een soort provincie of gemeente worden. Er lopen verschillende onderzoeken naar de mogelijke toekomstige status van het land ten opzichte van de Unie. Uiteindelijk zal het aan het volk van Aruba zijn – en niet aan de regering – om een beslissing over de status te nemen. Tot slot wordt gesproken over het visumbeleid. Na de aanslagen van 11 september 2001 is internationaal draagvlak ontstaan voor de internationale strijd tegen het terrorisme. De drie landen van het Koninkrijk hebben nadien overeenstemming bereikt over het harmoniseren van het visumbeleid. Voor Aruba en de Nederlandse Antillen heeft dit grote gevolgen gehad. Zij hebben voor zeker honderd nationaliteiten een visumplicht ingevoerd, terwijl een aantal omliggende Caribische landen dit niet hebben gedaan.

Aruba moet concurreren met 32 landen in de Caribische regio en ziet het toeristenaantal momenteel teruglopen. Men geeft aan dat dit het gevolg is van het gevoerde visumbeleid. Met name toeristen uit de VS blijven weg. Het zijn vooral twee groepen toeristen die Aruba links lijken te laten liggen. Ten eerste betreft dit immigranten die in het bezit zijn van een *green card* en al jaren in de VS wonen. Wanneer zij naar Aruba willen zijn zij verplicht hiervoor een visum aan te vragen. De drempel om dit te doen is erg hoog, wat Aruba inkomsten scheelt. De tweede groep betreft de zgn. *time-sharing*-groep. Het gaat om mensen die een paar weken per jaar in een appartement op Aruba wonen en dit de rest van het jaar verhuren. Ook zij moeten keer op keer een visum aanvragen. De regering meent door het visumbeleid toeristen kwijt te raken aan landen als Hawaï.

Tijdens het gesprek dat de delegatie vervolgens voert met leden van de Staten van Aruba wordt na een welkomstwoord door de heer Croes, Voorzitter van de Staten van Aruba, van beide zijden het belang van ontmoetingen als deze benadrukt en wordt de wens uitgesproken dat de reeds bestaande nauwe contacten verder geïntensiveerd zullen worden.

Het eerste agendapunt betreft de illegalenproblematiek op Aruba. De politieke onrust in Colombia en Venezuela zorgt voor een forse toename van het aantal illegalen. De aanwezigheid van illegalen is een probleem voor de samenleving. Omdat illegalen bijna voor niets werken, worden de prijs en het aanbod van lonen sterk ondermijnd, aldus de heer Jacobs (MEP). De regering loopt hiermee bovendien belastinginkomsten mis. Dit in een periode waarin de economie wél groeit. Bijkomend probleem is, zo meent de heer Eman (AVP), het gegeven dat, net als in Nederland, de bevolking minder tolerant ten aanzien van illegalen lijkt te worden. Met de toename van het aantal illegalen stijgt ook de spanning onder de Arubaanse bevolking. De illegaliteit is echter niet alleen een probleem voor de autochtone bevolking maar ook voor de illegalen zelf. Zij worden veelal door werkgevers uitgebuit. Sinds kort bestaat er de mogelijkheid om werkgevers die illegalen in dienst nemen aan te pakken. Hopelijk stimuleert de kans om beboet te worden werkgevers om alleen mensen met een werkvergunning werk aan te bieden.

De aanwezige Statenleden vinden dat het tijd is om de illegalenproblematiek aan te pakken. Aruba staat voor de uitdaging de grenzen beter te bewaken en de opkomende intolerantie onder de eigen bevolking weg te nemen. Verbetering van de integratie van illegalen moet samengaan met acceptatie van nieuwkomers door de eigen bevolking. De regering zal hier zelf actief aan moeten bijdragen. Bijvoorbeeld door het voeren van een strenger uitzettingsbeleid, aldus Werleman (MEP). In het

verleden heeft de regering twee keer een pardonregeling doorgevoerd. De problemen werden hiermee niet opgelost maar juist verergerd. Er was niet voldoende huisvesting en voldoende onderwijscapaciteit. De delegatie merkt op dat in Nederland eenzelfde discussie aan de gang is. Het is dus niet zo dat Aruba op dit gebied van Nederland kan leren; Nederland en Aruba kunnen juist nu van elkaars ervaringen leren.

Na de illegalenproblematiek komt het onderwijs op Aruba ter sprake. Dit onderwerp komt terug op de Tripartiete bijeenkomst die eind september in Den Haag plaatsvindt. Onder het motto «meer en beter onderwijs» probeert men het onderwijs structureel te verbeteren. Grote aandacht gaat hierbij uit naar de ICT. Zeker op het gebied van onderwijs en dan specifiek wat betreft ICT, is hulp vanuit Nederland noodzakelijk, zo geeft één van de Statenleden, de heer Nisbet (PPA) aan. Op de vraag hoe ICT in Nederland binnen scholen geïntegreerd is, antwoordt één van de delegatieleden dat het aantal en de soort pc's op scholen in Nederland, per school verschillen. Het gebruik van pc's in de klas is wel gangbaar. Ook op Aruba wordt in de klas veel gebruik gemaakt van computers. Het belang hiervan wordt algemeen onderkend, de financiën om pc's ook daadwerkelijk in de klas te hebben vormt eerder het probleem.

Aan het eind van het gesprek bespreekt men de toekomst van Aruba binnen de Europese Unie. Tussen de verschillende partijen blijkt hierover verschil van mening te bestaan. De AVP heeft een notitie geschreven over de positie van Aruba binnen het Koninkrijk. Strekking hiervan is dat binnen het Koninkrijk de afgelopen dertig jaar te veel gecommuniceerd is op basis van incidenten in plaats van op basis van gemeenschappelijke doelstellingen. Aruba richt zich wat betreft de handel grotendeels op de *Caribcom*. Wanneer het om grotere doeleinden gaat, zoals de rechtszekerheid, solidariteit en de rechten van de mens, is, volgens de AVP, de relatie met de EU van groter belang. Aruba kan binnen de eigen regio deze doelstellingen namelijk niet realiseren.

Er zijn voor Aruba verschillende mogelijkheden wat betreft de relatie met de EU. Men noemt het behoud van de LGO-status (volgens de AVP een aflopende zaak), het verkrijgen van de UPG-status of toetreden tot de EU. De heer Eman (AVP) benadrukt dat zijns inziens gekozen moet worden voor toetreding tot de EU. Doet men dat niet dan betekent dat een aantasting van de cohesie van het Koninkrijk. De heer Jacobs (MEP) zou het betreuren als er een keuze gemaakt moet worden op het moment dat (nog) onduidelijk is welke mogelijkheden de LGO-status biedt. Enkele Statenleden menen dat de UPG-status de meest interessante is, andere leden kunnen zich hier niet in vinden. De UPG-status betekent volgens deze laatste groep dat EU-regels die voorheen niet voor Aruba golden, in het vervolg ook op Aruba van toepassing zijn. Als voorbeeld wordt Madeira genoemd. Sommige Statenleden menen dat de bestaande autonomie van een eiland als Madeira – een eiland dat de UPG-status heeft gekregen – aantoont dat de UPG-status samen kan gaan met behoud van zelfstandigheid. Anderen zoals de heer Nisbet (PPA) daarentegen menen dat dit voorbeeld absoluut geen rechtvaardiging kan zijn voor een UPG-status voor Aruba. De mate van autonomie van Madeira vóór de UPG-status, is in hun visie in geen opzicht te vergelijken met de autonomie van Aruba.

Op Aruba bezoekt de delegatie verder de onlangs geopende *Access Art Gallery*. Kunstenaars die in de galerie exposeren geven uitleg over hun kunstwerken. Ook maakt de delegatie een rondrit door het Nationale Park Arikok. Het reservaat werd begin jaren tachtig uitgeroepen tot natuurgebied. Het maakt deel uit van de in totaal 18% van het eiland dat is ingericht als natuureservaat. De tocht voert vervolgens door San Nicolas en een in aanbouw zijnde wijk met sociale woningbouw.

Het bezoek aan Bonaire

Op Bonaire spreekt de delegatie met leden van het bestuurscollege en de eilandsraad over sociale en economische problemen en over de staatkundige structuur van het eiland. De sociale problemen van het eiland bestaan onder meer uit een hoog werkloosheidspercentage en onderwijs dat niet voldoet aan de behoefte van (het bedrijfsleven op) het eiland. Van de totale beroepsbevolking zit 12% zonder werk en onder jongeren is dit percentage zelfs 35%. Het gevolg is onder meer dat eilandbewoners massaal Bonaire (hebben) verlaten. Er is een uittocht naar Nederland aan de gang. Ter verduidelijking spreken de volgende cijfers; de bevolking van Bonaire is in zes jaar tijd afgenomen van 15 000 naar 12 000 inwoners. Het bestuurscollege geeft aan dat vanaf dit jaar een onderwijsevaluatie van start is gegaan. Daarnaast is er meer economische activiteit op het eiland nodig, zodat meer mensen werk kunnen vinden. Men probeert werkgevers te stimuleren om vooral jonge mensen aan te nemen. Op deze wijze hoopt men het werkloosheidspercentage te kunnen halveren.

Net als andere eilanden in het Caribisch gebied, heeft Bonaire te kampen met moeilijkheden rond drugs. Hoewel het eiland niet zelf drugs produceert, vormt de handel in drugs met Nederland en Europa de basis voor lokale verslavingsproblematiek. Helaas ontbreekt het Bonaire aan middelen om zowel op het gebied van Justitie als hulpverlening dit drugsprobleem aan te pakken. Het bestuurscollege wil graag met Nederlandse organisaties samenwerken om de verslavingsproblematiek aan te pakken. Hiervoor is ook samenwerking met de Nederlandse regering noodzakelijk. Het bestuurscollege vraagt de delegatie om steun in het realiseren van een resocialisatieprogramma voor (verslaafde) Antillianen in Nederland maar ook op Bonaire zelf. Ook zou zij graag subsidie ontvangen om onderzoek naar onder meer cocaïne-verslaafden verder uit te werken. De heer Oleana (PDB) vraagt in dit verband ook aandacht voor de invoer van chemische drugs vanuit Nederland naar Bonaire. Daar wordt z.i. te weinig over gesproken.

Economisch staat Bonaire er evenmin erg goed voor. Na zeven jaar van economische groei, vooral vanwege de bloei van het toerisme, zakte in 1997 de economie van het eiland in. Het toerisme liep sterk terug, waardoor het aantal investeerders op het eiland afnam en een steeds groter aantal inwoners naar Nederland vertrok. Daarnaast ging een aantal grote hotels failliet. De economische infrastructuur van het eiland zakte in elkaar. Het eiland had te weinig financiële middelen om economische impulsen te geven. Wel werd besloten de administratie van het eiland te verbeteren en met meer realistische begrotingen te gaan werken. De economische malaise heeft er voor gezorgd dat Bonaire momenteel een totale schuldenpost van 126 miljoen NA gulden heeft. Een oplossing om uit deze impasse te komen lijkt (nog) niet gevonden, de uitgaven van het eiland blijven hoog, onder meer in de gezondheidszorg. Het personeelstekort bij de politie blijft voorlopig nog bestaan. Zowel de heer Oleana (PDB) als de heer Booi (UPB) bepleiten hulp vanuit Nederland om zodoende de economie een structurele impuls te geven. Gedacht wordt aan de overgang van projecten hulp naar programmahulp zo voegt de heer Abraham (PDB) hier aan toe. Men ziet de economisch-financiële situatie niet veranderen zo lang Curaçao binnen de Nederlandse Antillen de boventoon blijft voeren. Curaçao neemt de beslissingen over de toekomst van alle vijf eilanden van de Antillen. De belastingopbrengsten van Bonaire zouden voldoende zijn om het eigen overheidsapparaat te financieren. Een groot deel van de belastingopbrengst van Bonaire komt uiteindelijk terecht in de begroting van het grootste eilandsdeel: Curaçao. De huidige verdeelsleutel binnen de Nederlandse Antillen, zowel op politiek niveau als ook wat betreft bijvoorbeeld het belastingstelsel (St. Maarten is bijvoorbeeld een belastingvrij gebied), is verkeerd volgens de heer Abraham (PDB). Wanneer Bonaire over haar eigen opbrengsten zou

beschikken, zou het eiland heel goed in staat zijn haar eigen zaken te regelen.

Bonaire wil af van de tweede bestuurslaag en wil de weg van autonomie, met directe banden met Nederland bewandelen *aldus de heer Booi (UPB)*. Ook de heer Abraham (PDB) opteert voor een nieuwe eilandregeling, een autonoom Bonaire met een directe relatie met Nederland. Op de vraag of Bonaire ook nadenkt over samenwerkingsvormen met andere eilanden van de Antillen, zoals de delegatie op de Bovenwindse eilanden is uiteengezet, komt het antwoord dat Bonaire zich nu primair richt op rechtstreekse banden met Nederland. Dat is volgens de heer Booi (UPB) nu het belangrijkste punt. Het inwoneraantal van Bonaire is niet zo groot dat een status aparte een reële optie is. En dus zoekt men naar een zo vergaand mogelijke autonomie, waarbij samenwerking met de andere eilanden blijft bestaan. Sanering van de staatkundige structuur is echt nodig en de steun van Nederland is hierbij onontbeerlijk.

Aan het eind van het gesprek wordt kort gesproken over het regeerakkoord van de regering van de Nederlandse Antillen. De UPB Bonaire neemt zitting in de regering Godett. De UPB Bonaire maakt zich hard voor het verhogen van het wekelijkse aantal vluchten van vliegmaatschappij BonairExel op Bonaire.

De delegatie krijgt in de middag een rondleiding over het eiland waarbij onder meer een bezoek wordt gebracht aan een surfschool. De delegatie bezoekt tevens enkele nog op het eiland aanwezige slavenhuisjes en krijgt uitleg over de zoutindustrie op Bonaire.

Laatste kort bezoek aan Curaçao

De delegatie sluit haar laatste dag op de Nederlandse Antillen af met het brengen van een bezoek aan de *Fundashon Mancodi Adikshow* te Willemstad. Deze stichting voor algehele verslaving beheert onder meer een inloophuis voor drugsverslaafden. De delegatie krijgt tijdens het bezoek uitleg over de drugsproblematiek op de Nederlandse Antillen en in het bijzonder op Curaçao. In een paar jaar tijd is de handel in drugs – en de daarmee gepaard gaande drugsproblematiek en -criminaliteit – tot alle geledingen van de samenleving doorgedrongen. Men geeft (opnieuw) aan dat het drugsprobleem een internationaal probleem is, waarvan Curaçao en Nederland de rekening gerepresenteerd krijgen. Het is tijd dat hier iets aan gedaan wordt, de problemen nemen immers alleen maar toe. Het bezoek aan de Nederlandse Antillen sluit de delegatie af met het brengen van een bezoek aan de bodyscan op vliegveld Hato.

Tenslotte vindt nog een informele bijeenkomst plaats met de Voorzitter van de Staten en een aantal Statenleden. Hier zijn ook de Minister-president van de Nederlandse Antillen en enkele ministers aanwezig.

HET PROGRAMMA

Zondag 24 augustus

- 12.40 vertrek naar Curaçao (KL 735)
- 16.15 aankomst Curaçao (lokale tijd)
- 19.00 gesprek met de Gouverneur van de Nederlandse Antillen, de heer Goedgedrag
- 20.00 informele ontmoeting met de Nederlandse Vertegenwoordiger in de Nederlandse Antillen, de heer Koerten.
- 20.45 informele ontmoeting en lopend buffet met de Voorzitter en enkele leden van de Staten en de pers

Maandag 25 augustus

- 09.30 gesprek met de regering van de Nederlandse Antillen
- 10.15 gesprek met de Staten van de Nederlandse Antillen
- 12.00 briefing voor de Nederlandse pers door de Voorzitter van de Tweede Kamer
- 12.30 lunch met de Staten
- 15.00 gesprek met het bestuurscollege en de eilandsraad van Curaçao
- 16.00 werkbezoek met pers aan de wijkopbouw van Soaux Abou
- 20.00 diner bij de Vertegenwoordiger de heer Koerten, waarbij vertegenwoordigers van vakbonden en het bedrijfsleven aanwezig zijn.

Dinsdag 26 augustus

- 09.00 bezoek aan de Commandant Zeemacht CARIB/Kustwacht, inclusief vaartocht Kustwacht, de heer Zuiderwijk
- 14.00 facultatief programma
- 20.00 diner (aangeboden door de Nederlandse delegatie), waarbij aanwezig leden van het bestuurscollege en de eilandsraad van Curaçao, Statenleden en de Staten voorzitter, leden van de regering, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de pers.

Woensdag 27 augustus

- 09.30 vertrek naar St. Maarten (KL 81101)
- 11.00 aankomst op St. Maarten
- 13.00 lunch met het Hoofd van de vestiging Bovenwinden van de Nederlandse Vertegenwoordiging in de Nederlandse Antillen, de heer Stokman
- 14.30 gesprek met het bestuurscollege en de eilandsraad van St. Maarten
- 16.30 briefing voor de Nederlandse en lokale pers door de Voorzitter van de Tweede Kamer
- 17.00 rondrit per bus langs de nieuwe haven, een achterstandswijk en een nieuwe wijk met sociale woningbouw (Belvédère) met pers
- 20.30 diner (aangeboden door de Nederlandse delegatie), waarbij aanwezig leden van het bestuurscollege en de eilandsraad van St. Maarten, Statenleden en de Staten voorzitter, het Hoofd van de vestiging Bovenwinden van de Vertegenwoordiging en de pers.

Donderdag 28 augustus 2003

- 11.15 vertrek naar Saba
- 11.30 aankomst op Saba
- 11.35 ontmoeting met het bestuurscollege en de eilandsraad van Saba
- 12.00 werklunch
- 14.00 gesprek met leden van het bestuurscollege en de eilandsraad
- 15.30 bezoek aan *Saba university school of medicine*
- 16.00 bezoek aan *Henry Every Old Age Home*
- 16.30 bezoek aan *Captain L.A.I. Chance* pier
- 17.15 borrel (aangeboden door de Nederlandse delegatie), waarbij

aanwezig leden van het bestuurscollege en de eilandsraad van Saba, Statenleden, de Staten voorzitter en de pers.

- 17.50 vertrek naar St. Maarten
- 18.05 aankomst op St. Maarten
- 19.30 informeel diner van de delegatie op Sint Martin (het Franse deel van Sint Maarten)

Vrijdag 29 augustus 2003

- 09.10 vertrek naar St. Eustatius
- 09.30 aankomst op St. Eustatius
- 09.45 gesprek met het bestuurscollege en de eilandsraad van St. Eustatius
- 10.45 presentatie door de *Statia Historical Foundation* over de archeologische bronnen van St. Eustatius gevolgd door een wandeling door de historische kern
- 12.00 lunch
- 14.00 bezoek *medical school*
- 15.00 bezoek aan *Queen Beatrix Medical Center* en *Auxiliary Home*
- 17.00 borrel (aangeboden door de Nederlandse delegatie), waarbij aanwezig leden van het bestuurscollege en de eilandsraad van Saba, Statenleden, de Staten voorzitter, de pers, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en enkele Nederlanders die als docent op het eiland werkzaam zijn.
- 18.25 vertrek naar Curaçao (via St. Maarten)
- 23.00 aankomst op Curaçao

Zaterdag 30 augustus 2003

- 09.20 vertrek naar Aruba
- 10.00 aankomst op Aruba
- 12.30 gesprek met de Gouverneur van Aruba, de heer Koolman
- 13.30 lunch met de Nederlandse Vertegenwoordiger, de heer Harteveld
- 14.15 gesprek met de regering van Aruba
- 15.00 gesprek met de Staten van Aruba
- 16.00 werkbezoek aan de *Access Art Gallery*
- 20.00 open buffet waarbij aanwezig de Gouverneur, de regering, Statenleden, de Staten voorzitter en de pers

Zondag 31 augustus 2003

- 12.00 lunch (aangeboden door de Nederlandse delegatie) met de Staten voorzitter, Statenleden en de pers (met muzikale omlijsting)
- 13.30 werkbezoek aan het Nationaal Park Arikok en St. Nikolaas
- 16.35 vertrek naar Curaçao
- 17.00 aankomst op Curaçao
- 20.00 facultatief programma bij het Teatro Luna Blou

Maandag 1 september 2003

- 11.30 vertrek naar Bonaire
- 11.50 aankomst Bonaire
- 12.15 lunch, waarbij aanwezig leden van het bestuurscollege, de eilandsraad, Statenleden en de Staten voorzitter
- 13.30 gesprek met het bestuurscollege en de eilandsraad van Bonaire
- 15.00 eilandtour (o.m. langs de slavenhuisjes en zoutpannen)
- 16.00 bezoek aan Surfschool
- 17.00 borrel waarbij aanwezig leden van het bestuurscollege en de eilandsraad, Statenleden, de Staten voorzitter en de pers
- 18.50 vertrek naar Curaçao
- 19.10 aankomst op Curaçao

Dinsdag 2 september

- 09.00 bezoek met pers aan stichting voor algehele verslaving (de *Fundashon Mancodi Adikshow*) onder leiding van de heer Roosberg
- 12.00 slotpersconferentie
- 16.15 bezoek aan vliegveld Hato, inclusief uitleg over de bodyscan-18.00 afscheidsborrel waarbij aanwezig de Voorzitter en leden van de Staten, leden van de regering
- 19.20 vertrek naar Nederland

Woensdag 3 september

- 12.25 aankomst in Nederland (lokale tijd)

Buiten het formele programma om, hebben leden van de delegatie – alleen of in klein verband – diverse gesprekken gevoerd.

AVP	Arubaanse Volkspartij
CID	Criminele Inlichtingendienst
CKWNA&A	Commandant Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba
CTG 4.4	Commandant van de <i>Task Group 4.4</i>
CZMCARIB	Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied
DP Sint Eustatius	Democratic Party Sint Eustatius
DP Sint Maarten	Democratic Party Sint maarten
ERNA	Eilandsregeling Nederlandse Antillen
EU	Europese Unie
FDA	Fondo Desaroyo Aruba
FOL	Frente Obrero Liberashon
KWNA&A	Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba
LGO	Landen en Gebieden Overzee
MEP	Movimiento Electoral di Pueblo
OLA	Orghanisashon Liberal Arubiano
PAR	Partido Antia Restrukturá
PD Bonaire	Partido Demokráτικο Boneriano
PLKP	Partido Laboral Krusada Popular
PLP	Progressive Labour Party
PNP	Partido Nashonal di Pueblo
PPA	Partido Patriotico Arubana
UPB Bonaire	Union Patriótico Boneriano
UPG	Ultra Perifere Gebieden
WIPM	Windward Islands People's Movement